

Robinson, a protestáns hajótörött

2024 augusztus 21. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása Még nincs értékelve

Mérték

Daniel Defoe legendás könyve voltaképpen keresztyén fejl?désregény.

Régi szokásom, hogy id?nként megállok a könyvespolcom el?tt, igyekszem valami újat, eddig nem olvasott regényt, novellaskötetet, útleírást, versgy?jteményt találni. Aztán gyáván és hitehagyottan leemelek egy olyan

könyvet, amit már olvastam. Vagy talán nem is gyávaság, inkább ösztönös érdekl?dés? Hiszen ha például az egykori kötelez? olvasmányokra gondolunk, be kell vallani, hogy Molière-t?l Bulgakovig hiába olvastuk el középiskolásként a fél világirodalmat, nem igazán értettük, amit elolvastunk. Vagy fogalmazzunk inkább így: nem a lényeget, hanem a körülményeket értékeltük bennük, élettapasztalat híján nem a valóságos helyzeteket, hanem az író stiláris, írásformáló készségét ízlelgettük.

Így aztán a minap leemeltem a polcról Daniel Defoe Robinson Crusoe-ját, amit persze nem kell bemutatni a tisztelt olvasónak. Elég legyen csak annyit mondanom, hogy ezúttal a Fülöp Zsigmond fordította 1922-es kiadás akadt fent az id? örvényében. Fogalmam sincs, hol vettem, kit?l örököltem vagy kaptam ezt a könyvet, de talán nem is lényeges. Annál nagyobb meglepetéssel vettem tudomásul, hogy ez a regény vajmi kevéssé hasonlít a tizenévesen olvasott kalandos históriára.

A talány megfejtésére persze feln?ttként bukkan rá az ember: magyar fordításban nem egy, hanem két Robinson létezik. Létezik egyrészt a teljes, Defoe által megírt regény (a második világháború el?tt leginkább ez terjedt el), aztán valaki kitalálta, hogy az eredeti anyagból összefabrikálja az úgynevezett ifjúsági változatot.

Ez utóbbiakhoz lehetett szerencsénk ifjúkorunkban.

Tudnunk kell azonban, hogy az ismeretlen cenzorok az eredeti Robinson egyharmadát-felét eltüntették, mintha nem is létezett volna. Ha Defoe véletlenül megtapasztalta volna ezt az eljárást, nyilvánvalóan rövid úton betiltatja a saját könyvét. Annyiban tényleg sajátos az új Robinson létrejötte, hogy nem egy-két aggályos mondatot, kifejezést tüntetett el a cenzúra, mint Kosztolányi, Móra vagy Kodolányi regényeib?l, hanem kiradíroztak a magyar emlékezetb?l egy klasszikus regényt. Helyette hajótörési kisokost szerkesztettek a gyerekeknek, ami remek ajánlat, csak éppen t?rölmetszett csalás. Éppen ezért muszáj elmesélnünk az eredeti történetet, ami azonban csak azoknak tárul fel teljes mélységében, akik a teljes, nem pedig a megcsonkított változatot is elolvassák.

A Robinson Crusoe a világirodalom egyik legfontosabb regénye. Egyúttal – talán – a legfontosabb európai protestáns regény. Daniel Defoe presbiteriánus családból származott (ezúttal bátran magyarítsuk reformátusnak), egész életében perlekedett az anglikán egyházzal, fiatalon maga is papnak készült. A Robinson Crusoe jelentésrétegeir?l hosszan értekezhetnénk, de írójának els?dleges szándéka nyilvánvaló: nemcsak kalandregényt, tengerészhistóriát, hanem vallási-erkölcsi példázatot is alkotott. Aligha véletlen, hogy a kés?bbi kiadásokból mondatról mondatra kigyomlálták, amit Defoe elmesélt Robinson lelki ingatagságáról, a Szentírás tanulmányozásról, a magány évtizedeiben Isten szolgálatáról, valamint szolgája, Péntek megtérésér?l.

A Robinson Crusoe voltaképpen keresztyén fejl?désregény. Arról szól, hogy fellázadtunk a normalitás ellen, nem fogadtuk meg szeret? apánk tanácsát, útra keltünk, de soha nem érkeztünk meg – sem geográfiai, sem etikai értelemben. Amikor pedig bajba kerülünk, mert az isteni akarat odaláncol minket egy lakatlan szigethez, lassan ráébredünk a helyes magatartásra.

Robinson b?nbocsánatot kér, imádkozik, igyekszik rendben tartani a környezetét és önmagát, majd dolgozik, hisz abban, hogy aki kér, az kap – még ha reménytelen is a sorsa. A hajótörött azonban Isten remetéje a szigeten, nem pedig nincstelen vesztes. Éppen ezért – mondja Defoe – az erényes embernek Isten megbocsát, életét jóra fordítja, bels? gazdagsággal ruházza fel. Robinson eleinte habozik, hogy megölje-e a kannibálokat, legszívesebben lemészárolná az összeset, aztán rájön, hogy ölni b?n. Ezután fél és elrejt?zik, önvédelemr?l gondolkodik, a végén azonban tervet készít – és ez itt a lényeg –: a cselekvés, a gondos mérlegelés végül jó útra vezeti a bizonytalan embert.

A hajótörött azért menekül meg, mert elfogadja Isten akaratát, megbánja b?neit, ugyanakkor egy percig sem adja fel a küzdelmet. Hiszen állatokat tart, vet és arat, vadászik, összegy?jti a hajó roncsaiból, amit lehet, vagyis maga is tesz azért, hogy a dönt? pillanatban megérkezzen a segítség, és nem más tengerészekt?l, gyarló embertársaktól, hanem egyenesen a teremt? Istent?l. A Robinson Crusoe mindezért protestáns regény, keresztyén olvasmány, erkölcsi kalauz, miközben persze szórakoztató kalandregény is annak, aki így szeretné olvasni.

Természetesen a Robinson Crusoe utólagos megítélésében is hemzsegnek a hamis híresztelések, torzítások. Sokan hivatkoznak például James Joyce-ra, mondván, a modern európai irodalom vezéralakja elutasította, gúnyosan megbélyegezte Defoe regényét, valamint a brit kapitalizmus irodalmi el?futáraként leplezte le a m?vet. Mi azonban teljesen mást tapasztaltunk, miután elolvastuk Joyce eredeti feljegyzését. „Crusoe-ban megjelenik a teljes angolszász szellem: a férfias függetlenség, az öntudatlan kegyetlenség, a kitartás, a lassú, mégis hatékony intelligencia, a szexuális apátia; a gyakorlatias, kiegyensúlyozott vallásosság, a számító hallgatagság.” Joyce

továbbá egyszer?, megindító könyvnek nevezi a Robinsont, és varázslatról is beszél. Szóval maradjunk annyiban, hogy az Ulysses írója jelent?snek és fontosnak tartotta a regényt, hogy pedig Robinson személyében – a fenti jellemzésb?l kitetsz?en – „angol Ulyssest” látott, újfent nem éppen leleplez? szándékra utal.

Végezetül hadd javasoljam a keresztyén olvasónak, tartozzon bármelyik felekezethez, hogy igyekezzen megszerezni valamelyik jó – vagyis teljes szöveg? – kiadást. Lelki épülésére vet?djön el gondolatban arra a magányos szigetre, ahol olyan sokszor jártunk már, és ahonnan mindig megszabadított minket a gondoskodó akarat.

Olvassuk újra a Robinsont Crusoe-t feln?ttként, immáron saját tapasztalatokkal, így fontos válaszokat kapunk majd a legvégs? kérdésekr?l. Hiszen a szigetr?l el?bb-utóbb meg lehet szabadulni, még ha huszonnyolc évig is tart a fogság, mint szegény Robinson Crusoe-nak. Vagy akár életfogytig, mint azoknak, akik pusztán a „jó szerencsében” hisznek a kegyelem és a hit helyett. Defoe azt kéri t?lünk, hogy imádkozzunk és dolgozzunk, és azt hiszem, háromszáz év elteltével mi sem adhatunk ennél bölcsebb tanácsot.

Szentesi-Zöldi László - www.magyarnemzet.hu

MAGYAR MENEDÉK KÖNYVESHÁZ

Ajánló